

HOSSZÚ KÁVÉ

SZARVAS JÓZSEF

Hihetetlen úton jutott el a világot jelentő deszkákig a tanyasi srác, aki előbb értette a disznók, a csirkék, a termőföld nyelvé, mint az írókét, költőké. Rengeteg akadály tornyosult előtte, de mindig beleállt a feladatba, és a „notórius képzelgőből”, a vágóhídi melósból – elvetélt sportolói próbálkozások közepette – kiváló színész, érdemes művész lett. Rendszeresen tűnik fel filmekben, az új évadban hét darabban játszik a Nemzetiben, emellett tizedik éve lesz, hogy Pajtaszínházával és a vizsáki Tündérgerttel „visszatanulja” a hagyományt az Őrségben.

Az érzelmisségi

SZABÓ GÁBOR »

■ Milyen volt az isten háta mögött élvezett hetek után vizsátérni az Őrségből az állandó mozgásban lévő Budapestre, az új színházi idényre?

Nézzé, azért egy vizsáki nyarat megtervezni, megcsinálni is egész éves odafigyelést igényel. Például már most tudom nagyjából, hogy jövő júniusban mit szeretnék ebben a kis faluban megvalósítani.

■ Arra céloz, hogy kétszázhatvan kilométerre innen sem pihen, legfeljebb megkapóbb környezetben teszi a dolgát?

Engem a kettő kiegyensúlyoz. Az urbánus és a vidéki létezés egyaránt gyökeret vert bennem. Nem ki-be mászkálok egyikből a másikba, hanem egyszerre vagyok jelen mindkettőben, egyfajta lélek- és energiamegtartó állapotban.

■ Vagyis a kettő nem harcol egymással.

Olyannyira nem, hogy egymást segítik.

■ Akkor Vizsák minek nevezhető? Menedékhely, lélekmosoda, kultúrasziget, amelyet folyamatosan művel?

Kétezer-hétben elhatároztam, hogy egy romos pajtát átalakítok olyan épületté, amelyre lakóként, turistaként, nyaralóként semmi szükségem. Hogy az ember ebbe beleálljon, és teljes évi jövedelmét ráköltse, azt feltételezi, valamiféle vízió lelhető fel mögötte. Esetemben kultúra-visszatanuló gondolatnak nevezem, amely néhai Kaszás Attila barátomtól származik, aki zsigárdi atyai örökségét egy koronáért átadta a felvidéki falunak, hogy abból közösségi házat hozzanak létre. Én nulla tapasztalattal álltam bele ebbe az erős vágy hajtotta kísérletbe, hogy egy pajtából, istállóból felépítsek egy épületet, létrehozok egy bukolikus teret, és megpróbáljam a vizsáki kultúrát, hagyományt, úgymond, visszakérdezni, az ottani embereknek segíteni, hozzájárulni az életükhöz. Akkor még nem tudtam, mennyire nehéz.

■ Milyen visszatanulandó kulturális értékekről beszél? A Tündérkertről például már sokan hallhattak.

Most a végére, a lényegre ugrott... Előbb rá kellett jönnöm, hogy a vizsákiakat igazából nem érdekli az urbánus és konferenciakultúra, a színház – mert nem oda való; ha pedig nem kíváncsiak rá, mi történik a pajtában, a tevékenységem sem éri el a célját. Ugyanakkor esztendőkel korábban, kétezer-kettőben találkoztam Kovács Gyulával Pórszombaton, aki már húsz éve foglalkozott a Kárpát-medencei gyümölcsöket közösségerősítő szándékkal. Csak hogy nekem hét év kellett, hogy felismerjem, ez lehet vizsáki feladat is. Mostanra több mint kilencven gyümölcsfajtát mentettünk el, oly módon, hogy valamennyinek vizsáki vagy a faluból elszármazott gyermekgondnoka van, és minden évben csak annyi fát ültetünk, ahány gyermek a faluban született.

■ Vidéki gyökerei olyannyira mélyre hatolnak, hogy gyer-

Szarvas József szavaival leírva a színművészet bonyolult szövet, amelybe belelépni valósággal zavarba ejtő

FOTÓ: KONCZ GYÖRGY

Mostanra több mint kilencven gyümölcsfajtát mentettünk el, oly módon, hogy valamennyinek vizsáki vagy a faluból elszármazott gyermekgondnoka van

mekkorát tanyán töltötte, és ahogy egyszer említette, ha van kilátástalan küzdelem, a három hold cukorrépa egyelése az. Miként kell ezt elképzelni?

(Felkacag.) Képzeld el, hogy van tizenhárom sor cukorrépa, soronként egy kilométer, azaz összesen tizenhárom kilométer... Szüleimmel és a három testvéremmel beleálltunk hat sorba, az ömlesztve sorakozó kis növényeket egyenként kellett kis kapával, kézzel kiszedegetni, és tízcentimétert egyet meghagyni. Talán ha két hét alatt végeztünk vele.

■ Valóban kilátástalan... Bele sem merek gondolni, mondjuk kilencévesen milyen volt egy napja.

Hát körül keltünk, megettünk a disznókat, előkészítettük a fát, aztán irány a tanyasi iskola, gyalog. A tanítás után nem hazamentünk, hanem ki a kukorica-, a napraforgó- vagy cukorrépa földre, ahol a kapu várt ránk. Naplemente előtt hazaértünk, aztán füvet szedni, a disznókat, csirkéket megettünk, kitrágyázni, szalmát berakni, vizet behordani, fát vágni, és még ezután készülni a másnapi sulira.

■ Kemény sport, mondhatnám, de a valódi sportban is tett próbát?

Hát persze! Egy fiú igyekszik kitűnni az erejével, az ügyességével az iskolában, mert például nem mindig a versmondó képesség a legrövidebb út a vágyott nő felé... Örületes tapasztalásaim vannak. (Nevet.) Nyolcadikos lehettem, még Ebes-tanyán, amikor be-

iratkoztam a birkózókörbe. Úgy gondoltam, a paraszti fizikum önmagában elegendő, és két hónap után elindultam a Békeversenyen, az edző pedig megígérte, ha legalább egy meccsen győzök, kapok rendes szerelést. Nagy örössel nekindultam, abban a hitben, hogy az egész tornát megnyerem. Az első meccsem előtt hátra sem néztem, hogy ki az ellenfelem, aztán amikor megfordultam, egy kigyúrt, kiképzett, már karfiolfülű srácot láttam. Mondanom sem kell, a mérkőzés addig tartott, amíg utol nem ért. Emlékeim szerint Fehér Istvánnak hívták, és felnőttként Európa-bajnoki nyegedik helyig vitte.

■ Mi volt a következő próbálkozás?

A lövészet. Tudni kell, csak a bal szememmel látok rendesen, így indultam el a háziversenyen. Lehasaltunk, elmagyarázta az MHSZ-es ember, mit kell csinálni, aztán látta, hogy bár jobbkezes vagyok, a bal vállamhoz emelem a puskát. Mindjárt rám szólt, tegyem a másik vállamhoz, én meg nem mertem mondani neki, hogy rossz a jobb szemem. Összevissza lődöztem, azt sem tudtam, hol a céltábla, így aztán akadt, aki tíz töltennyel tízennégszer talált a sajátjába...

■ Akkor ezt is gyorsan kipipálta. Igen, de voltam négy másodpercig ökölvívó is. A vágóhídról szerveztek magamfajta suhanásokat, hogy menjünk le edzeni, és ahogy beléptem a terembe, az egyik srác ütött, a másiknak meg felszakadt a szemöldöke. Rögtön ki is mentem. A focit komolyan gondoltam, a Debreceni Kinizsi

le is igazolt kapusnak, és volt egy trükköm: a rossz jobb szemem miatt közelebb álltam a jobb kapufához, ezzel felkínáltam a bal srácot, és látványosan védtem az oda tartó lövéseket. Emlékszem, az őszi idény küszöbén egymás között játszottunk edzőmeccset, engem az A-csapatba állított az edző. Semmi dolgom sem volt, aztán egy előrevágott labdával megindult az ellenfél elől ragadó csatára. Én nagyon kint álltam, messze a tizenhatoson kívül, és úgy véltem, nem tudok már visszafutni, ehelyett elkezdtem hátrálni, és igyekeztem a jobb oldalt védeni. Egy idő után a többiek kiabáltak: mit csinálsz, mit csinálsz! Mondom, nyugi, nyugi, nyugi, a csatár meg elrúgta jó messze a labdát. Gondoltam, oké... Ekkor azt vettem észre, hogy a jobb oldalamon nem a kapufa, hanem a szögletászó van... Le is cseréltek.

■ Utólag nem is baj, rossz focista helyett kiváló színész lett. De nem véletlenül említette a vágóhidat, hiszen hestestanolóként kezdte. Mi készítette a színpadig vezető hosszú útra?

Minden ember készül valamire. Márcsak azért, mert minden kisgyerektől megkérdezzük, mi leszel, ha nagy leszel, korán szembesítik vele, hogy felnőttként dolga lesz. Én legszívesebben fuvaros lettem volna, de úgy alakult, magyarórán először mindig engem kért meg a tanító néni, hogy mondjam fel a feladott verset. Ilyenkor fészkelődést éreztem az osztályban, ahogy rám irányul a figyelem. Ez megfogott, de azt sem tudtam, mi az, hogy színész. Egy kis rádiókn

volt, amelyen mondjuk hallgattuk a táncdalfesztivált. Tízévesen aztán megkérdezte a tanító néni, mi szeretnék lenni, én meg azt feleltem, hogy népművelő vagy táncdalénekes. Fogalmam sincs, miért mondtam, hogy népművelő... Apám aztán otthon szíjjal jól elvert, mert a pedagógus beírta az ellenőrzőmbe, hogy notórius képzelgő vagyok.

■ Milyen akadályok tornyosultak még?

A vágóhídon – ahol megalapítottam az amatőr színjátszó-egyesületet! – dolgoztam, amikor beiratkoztam a szakközépiskolába, de hat évig jártam a másodikikat, mert miután elmondtam, hogy segédszínész vagyok a debreceni Csokonai Színházban, a tanár csak egyest vagy ötöst lett volna hajlandó adni magyarából.

■ Ezért vették fel később, huszonöt évesen a színművésztársa, ahol az egyik évfolyamtársra azt mondta: könnyű neked, mert nehéz gyerekkorod volt. Hogy reagált rá?

Furcsa volt, hogy Évi odavágta. Arra gondolt, hogy az én élettapasztalásommal könnyebben megoldom ezt vagy azt a jelene-tet, de a nagy egészet tekintve nem volt igaz. A színművészet ugyanis képzés szakma, nem mellékesen urbánus beilleszkedési szakma. Kapcsolati tőke, történelmi és tapasztalati háló, nagy generációk, mesterek működtetik. Nagyon bonyolult szöveget ám ez. Ebben belelépni zavarba ejtő.

■ Egyszer azt a szót használta önmagát jellemezve, hogy érzelmisségi. Ötletes.

Köztudottan érzékeny időszakban, a Nemzeti Színház kétezer-kettes átadása, az odaszereződés kapcsán kérdezgettek, akkor találtam ezt mondani. Engem is meglepett, ez a szó mennyire lefedi a viszonyomat egy ilyen helyzettel. Nekem nem kell feltétlenül meggyőző érveket felsorakoztatnom, miért fontos a Nemzeti Színház – nem elég érezni, hogy fontos?! Érzelmiségi ember vagyok. Ez visszhangzott később Vizsákon. Mert a kultúra-visszatanulás is érzelmi ügy. Valamit elfelejtettünk, és egyszerűen éreztük a hiányát.

A Helység kalapácsa lágyszívű kántoraként (balra) Blaskó Péterrel

FOTÓ: MTI